

Kommunal og moderniseringsdepartementet
Postboks 8112 Dep
0032 OSLO

/Avdeling for areal og
transport

Vår dato 20.01.2016
Deres dato 2015-11-
23T00:00:00
Vår referanse 15/15693-2
Deres referanse
Vår saksbehandler Lene Hennem

SVAR - Invitasjon til innspill - stortingsmelding om bærekraftige byer og sterke distrikter

Vi viser til brev datert 23.11.2015, der KMD ved statsråd Jan Tore Sanner ber om innspill fra kommuner og fylkeskommuner til hvordan Norge best kan rustes for fremtidens utfordringer og legge til rette for bærekraftig vekst og verdiskaping i hele landet. Viser også til regjeringens diskusjonsnotat om temaet og nettstedet www.byerogdistrikter.no.

Hovedbudskap fra Telemark

Telemark fylkeskommune setter stor pris på at en satsing på bærekraftige byer og sterke distrikt løftes fram med ei melding til Stortinget. Meldinger til Stortinget setter dagsorden og inspirerer. Dialogen rundt meldingen og muligheten til å gi innspill øker bevisstheten og innsatsviljen regionalt, lokalt og individuelt blant politikere, administrasjon og andre aktører i samfunnsutviklingen.

Kort oppsummert er hovedpunktene for innspill fra Telemark fylkeskommune:

- Støtte faglig og økonomisk opp om utvikling av *attraktive bo- og arbeidsmarkedsregioner*
- Utviklingsavtaler for å utvikle *bærekraftige byer, bygdebyer og distrikt*
- Konkrete satsingsområder for *langsiktig omstilling* knytta til mål om et bærekraftig samfunn.

Punktene er sammensatte og berører ulike aspekt av spørsmålene som tas opp i regjeringens diskusjonsnotat om bærekraftige byer og sterke distrikt:

Vekstkraftige bo- og arbeidsmarkeder i hele landet

- *Hvordan kan stat, kommuner og fylkeskommuner legge til rette for et konkurransedyktig næringsliv og tilgang på kompetent arbeidskraft i lokale arbeidsmarkeder med ulike utfordringer?*
- *Hva kan gjøres for at boligmarkedet skal fungere bedre, i byene og i distriktene?*

Funksjonelle bo- og arbeidsmarkedsregioner (BA-regioner) danner geografiske områder med begrenset intern reiseavstand, der avgrensningen er knyttet til forholdet mellom bosted og arbeidsplasser. Sterke BA-regioner har kvaliteter som en variert næringsstruktur, urbanitet, og effektiv miljøvennlig transport og arealbruk. Det offentlige virkemiddelapparatet må være en kompetent medspiller med et

Postadresse:	Besøksadresse:	Sentralbord	Foretaksregisteret: 940 192 226
Postboks 2844	Fylkesbakken 10	35 91 70 00	E-post: post@t-fk.no
3702 Skien	3715 SKIEN		www.telemark.no

konkurransedyktig næringsliv, for å forsterke funksjonelle BA-regioner. I Telemark ser vi behovet for at statlig næringspolitikk og de statlige virkemiddelaktørene innenfor næringsutvikling, med fordel kunne vært mer samordnet. Virkemidler som forvaltes av sentrale aktører som Innovasjon Norge, SIVA og Norges forskningsråd bør i større grad sees i sammenheng med regionale utfordringer. I tillegg kunne forvaltningen vært mer rettet mot, og differensiert etter, de ulike BA-regionenes særpreget og fortrinn. Regionalt er vi i Telemark i gang med et arbeid med etablering av et regionalt partnerskap innenfor næringsutvikling, med mål om å samordne, forenkle, koordinere, posisjonere og profilere næringsarbeidet på en mer effektiv måte. Samtidig er det en oppfatning om at det ikke skal skapes nye aktører, nye møteplasser eller nye vedtaksorgan. Partnerskapet skal ha tydelig avklarte roller og ansvar som retter seg mot våre samlede prioriteringer, forankret i kommuner, kommuneregioner og i næringssselskap.

- *Fylkeskommunen ønsker at næringsarbeidet statlig, regionalt og lokalt samordnes i større grad enn i dag. Arbeid med dette er satt i gang regionalt og lokalt i fylket. Vi mener det er behov for at det statlige arbeidet med næringsutvikling i større grad bidrar til å forsterke regionale initiativ inn i det nasjonale og internasjonale arbeidet. I tillegg bør den offentlige virkemiddelbruken være innrettet slik at den kan differensieres og tilpasses mot de ulike BA-regionenes næringsstruktur, ressurser og fortrinn.*

Høgskolen i Telemark ble fra 1. januar 2016 slått sammen med Høgskolen i Buskerud og Vestfold til den nye Høgskolen i Sørøst-Norge (HSN), med ambisjoner om universitetsstatus innen kort tid. Strukturreformen i universitets- og høyskolesektoren understreker viktigheten av styrket samspill mellom UH-sektor og regionene for innovasjon og verdiskaping. Fagmiljøene ved høgskolene er ofte bredere og mer anvendt orientert, og høgskolenes styrke er nettopp de muligheter en desentralisert struktur og bred kontaktflate gir for å tilby undervisning og inngå forsknings- og utviklingssamarbeid med næringsliv og regionale aktører. Meld. St. 18 (2014–2015) *Konsentrasjon for kvalitet - Strukturreform i universitets- og høyskolesektoren* varsler at regjeringen vil vurdere en egen insentivordning i finansieringssystemet for UH-sektoren for samspill med samfunns- og næringsliv. Økt samspill med UH-sektor vil kunne bidra til å styrke utviklingsarbeid innen regionalt samfunns- og næringsliv og bygge opp under en sterk BA-region.

- *Fylkeskommunen ønsker tiltak som fremmer samspill mellom høyere utdanningsinstitusjoner og regionalt utviklingsarbeid, slik som den mulige nye insentivordningen. Virkemidlene for styrket samspill må innrettes ut fra de ulike BA-regionenes næringsstruktur, ressurser og fortrinn, og må samordnes med virkemidler som forvaltes av sentrale aktører som Innovasjon Norge, SIVA og Norges Forskningsråd.*

Etter en periode hvor kravene om lønnsomhet og kamp om arbeidskraften har vært ekstremt stor har vi fortsatt levedyktig og investeringsvillig landbasert prosessindustri. Med de fortrinn som er bygget opp i prosessindustrien bør Telemark nå jobbe aktivt for å tiltrekke seg nye etableringer innen i industriproduksjon. Det er på den måten at vi kan skape nye arbeidsplasser. Vi skal være fornøyd med at den herværende industrien fortsetter å investere i regionen for de det er lønnsomt, men det er fortsatt fokus på å kutte kostnader og å produsere mer med en lavere bemanningen. Veksten i arbeidsplasser vil komme når vi klarer å tiltrekke oss flere bedrifter som kommer til regionen på bakgrunn av kunnskap, kompetanse og infrastruktur. Et viktig verktøy for økt sysselsetting i den landbasert prosessindustrien vil være en statlig garantiordning for investeringer i industrianlegg. Telemark er i en global konkurransesituasjon som etableringssted for industriproduksjon, og må tilby virkemiddel på samme nivå som de vi konkurrerer med. For virksomheter i ekspansjon er tilgang kapital en viktig faktor for å realisere vekstpotensial.

- *Fylkeskommunen ønsker tiltak som bygger opp under investeringer i industrianlegg, virksomheter i ekspansjon, og nyetablering for industriproduksjon. Virkemidlene må være på samme nivå som de vi konkurrerer med globalt.*

En sentral dimensjon i styrking av utviklingskompetanse er tiltak for internasjonale læringsarenaer og utviklingsarbeid. Det er mange kommuner som ønsker internasjonalt samarbeid, men det er ofte lite ressurser til samorganisering av søknadsarbeidet, søknadsskriving, og oppfølging av rapportering med mer.

- *Fylkeskommunen ønsker at det regionale folkevalgte nivåets rolle styrkes med oppgaver og ressurser til internasjonalt samarbeid, slik at vi bedre kan bistå kommunene, bo- og arbeidsmarkedsregionene og de tematiske regionene i internasjonale nettverk som eksempelvis smarte byer, kyst, fjell, vannvei, park, industriakse, verdensarv, sogeland med mer. Det samme gjelder tema som logistikk, infrastruktur, konkurransefortrinn, næring, miljø, klima med mer. Samordning og samarbeid om disse temaene gir vekstkraft til bo- og arbeidsmarkeder i byer og distrikt.*

I den politisk vedtatte regionale planstrategien *Bærekraftige Telemark* med tilhørende planer, er det et sterkt fokus på bærekraftig utvikling og attraksjonskraft gjennom stedsinnovasjon - for vekst i bedrift, bosetting og besøk. Attraksjonskraft gjennom stedsinnovasjon var i perioden 2013-2015 også et BTVØ-samarbeid støttet av Oslofjordfondet, der Telemarksforskning hadde prosjektledelsen. Arbeidet har resultert i en metode for virkemidler for vekst i kommunene. Stortingsmeldinga må gjerne bidra til tematisk samarbeid om vekstkraft på tvers av grenser og nivå. Kommunene i Telemark er gode på prosjektarbeid og involvering av målgrupper for å nå utviklingsmål, og vi ser spennende resultat av påbegynt satsing på ungdom og studenter inn mot næringslivet i entreprenørskap og innovasjonsarbeid. Eksempelvis gir Bolyst, LUK og Byregionprogrammet stor aktivitet og resultat på tvers av sektorer i kommunene, og bygger kunnskap på tvers av grenser og forvaltningsnivå. Integrering av nye landsmenn og deres medbrakte kompetanse, voksenopplæring, bredt entreprenørskapsarbeid og fadderordninger i skole og næringsliv kan bringe nye bærekraftige næringer på sikt.

- *Fylkeskommunen ønsker at det satses statlig på pilotarbeid tilsvarende attraksjonskraft gjennom stedsinnovasjon, med følgeforskning på bo- og arbeidsmarkedsregioner som gjennom prosjektarbeid kan bidra til å videreutvikle metoden. Fylkeskommunen ønsker en statlig satsing på tverrsektorielt prosjekt- og utviklingsarbeid retta mot arbeidsplasser, bomiljø og besøksattraksjoner i kommunene. Gjennom følgeforskning kan vi avdekke hva som virker inn på vekst og utvikle metoden for attraktivitet. Fylkeskommunen samordner gjerne dersom staten stimulerer med tiltak for kunnskap, nettverk og virkemidler til satsingsområder for langsiktig omstillingsarbeid for ei mer bærekraftig utvikling i bo- og arbeidsmarkedsregionene.*

Planlegging og tilrettelegging av kreative og bærekraftige bomiljø og bokvalitet for ulike målgrupper i byer, bygdebyer og distrikt bidrar til attraksjonskraft for befolkningsvekst. Kommunene i Telemark er opptatt av temaet i stedsutviklingsarbeid, særlig med tanke på målgrupper de vil rekruttere til næringslivet. Målgruppene varierer ellers fra eldre som selger eneboliger og småbruk videre til barnefamilier, slik at markedet utvikles, til prøveboere, ungdom og innvandrere. Her trenger vi kompetanse og virkemidler til å utvikle nyskapende løsninger både for målgrupper og næringsliv knytta til planlegging, bygging og detaljer i bygg, innomhus og uteområder. Husbanken bistår prosjektene og kompetansenettverkene så langt de rekker, men må gjerne få styrka rolle. Riksantikvar og kulturminneforvaltning har også begrensa ressurser til å bidra i prosesser i våre historiske byer og særpregede distrikt, slik at nye boformer og bygningsmiljø passer både ved gjenbruk og fortetting. Kreative løsninger møtes gjerne med skepsis av entreprenørene, og ansees som vanskelige å omsette,

Postadresse:	Besøksadresse:	Sentralbord	Foretaksregisteret: 940 192 226
Postboks 2844	Fylkesbakken 10	35 91 70 00	E-post: post@t-fk.no
3702 Skien	3715 SKIEN		www.telemark.no

men målgruppene er ofte begeistra når nye bomuligheter presenteres. Det vil si at vi trenger å utforske bomiljø og boligløsninger tilpassa ulike målgrupper og stedlige kvaliteter, byggeskikk og struktur. Vi trenger også å få til næringsutvikling og markedsutvikling som gir mot til å satse. Telemark trenger at folk i alle aldere og med ulike funksjonsevner trives og bor godt.

- *Bomiljø er et viktig grep i stedsutviklingsarbeidet videre. For at boligmarkedet skal fungere bedre, i byene og i distriktene, trengs kompetanse og ressurser til arkitektkonkurranser og innovasjon både på inkluderende løsninger i by og bygd, og på muligheter for verdikjeder og næringsutvikling. Arbeidet kan knyttes til langsiktig omstilling med hensyn på integrering, klima og energi, teknologi og nye boform-løsninger.*

Distriktpolitikk under nye forutsetninger

- *Hvordan kan den lokale verdiskapingen styrkes?*
- *På hvilken måte kan distriktskommunenes arbeid med lokal samfunnsutvikling, herunder inkludering av arbeidsinnvandrere, næringsutvikling og bærekraftig ressursutnyttning, styrkes?*

I Telemark har vi god erfaring med en distriktpolitisk modell basert på flerkjernet senterstruktur der flere bygdebyer, dvs alle kommunesentrene, både har lokal rolle og regional rolle i bo- og arbeidsmarkedsregionen. Det bygges opp næringshager og klynger, offentlige tjenester, handel og service som henvender seg til hele regionen og besøkende, samtidig som bomiljø og fritidstilbud også bygger videre på lokale fortrinn, kultur og identitet. Slik forsøker en både å dekke behov og få til et samspill i området med lange avstander og svak eller nedadgående befolkningsvekst. Enkelte av disse bygdebyene opplever intern vekst i kommunen. Samspillet med ressurser knytta til reiseliv i fjellheimen, vannkraft, matproduksjon, byggenæring med mer har potensiale til å bli enda bedre gjennom Byregionsamarbeidet i området.

- *Fylkeskommunen ønsker en fortsatt statlig politikk og virkemidler som styrker mulighetene for å videreutvikle modeller der distriktene kan spille på sine fortrinn med ressurser, kompetansemiljø, kultur og identitet, stedsstruktur og fortrinn, og styrke attraksjonskraft for bosted, bedrifter og besøk på sine premisser med innovative langsiktige løsninger.*

I de andre regionene i Telemark er det hierarkisk senterstruktur. Regionsentrene kan ta en tydeligere rolle for bo- og arbeidsmarkedet, kompetanse, helse- og kultur. Fylkessenteret Skien har tilsvarende mulighet til å bli en god hovedstad i Telemark, men det er lite ressurser til å jobbe med de urbane kvalitetene. Gjennom byregionprogrammet er det begynt spennende arbeid knytta til blant annet næringskartlegging, regionsutvikling, samarbeid mellom høyskole og næringsliv, verdensarv, teknologi og kompetanse. Vi ser at lokal verdiskaping har et enda større potensiale dersom kommunene og kommuneregionene får økt spillerom.

- *Fylkeskommunen ønsker ressurser til å videreutvikle samspillet mellom nivåer og aktører om verdiskaping knytta til ressurser og stedlige kvaliteter og kompetanse. De urbane kvalitetene og byer og bygdebyer som møteplasser for befolkning, bedrifter og besøk har et potensiale vi ser at kommunene jobber godt med dersom de får ressurser til dette. De er klare for gjennomføring og læring gjennom involvering av innbyggere, innvandrere og kompetansemiljøer knytta til utfordringer, muligheter og ressurser.*

Bærekraftige, inkluderende, kompakte byer og bygdebyer har attraktive bomiljø og besøksattraksjoner, kulturliv, tjenester og arbeidsplasser, nærfriluftsområder, og kreative møteplasser der innovasjon og deltakelse, hverdagsliv og store arrangement kan foregå. Levende byer og distrikt bygger opp under kreativitet og innovasjon og får unge voksne til å trives. Arbeid for å utvikle slike byer og bygdebyer må, foruten nyskaping, bygge på kompetanse, kulturarv og tradisjoner i regionen. Endring gir nye muligheter, men det må formuleres tydelige satsingsområder og hektes på ressurser for å kunne løse omstillingsarbeidet langsiktig og med god kvalitet. Vesentlige utfordringer framover for bærekraft er klima, flyktninger, arbeidsplasser og befolkningsutvikling. Kommunene etterlyser innovative løsninger på disse utfordringene. Sentralt står attraksjonskraft, godt tjenestetilbud og folkehelse. Styring av lokalisering, kompetanseutvikling, stimulerende tiltak og ressurser til utviklingsarbeid i fylker og kommuner er dermed viktig.

BTVØ stedsutvikling har over flere år hatt nettverkssamlinger om by-, bygdeby- og småsamfunnsutvikling for kommunene i de fire fylkene. Husbanken er fast deltaker i nettverket og deltar med kompetanse og virkemidler direkte i prosesser med kommuner. Det gir oss en kanal og samarbeidsform som kan styrke utviklingsarbeid i kommunene også utenom nettverkssamlingene. Husbanken er også bindeledd til Nasjonalt forum for stedsutvikling, som har deltakelse og samordning på tvers av departement og direktorat, og gir grunnlag for tverrfaglig kunnskapsdeling og utviklingsarbeid i fylker og kommuner..

- *Fylkeskommunen ønsker at Nasjonalt forum for stedsutvikling styrkes, slik at vi kan samarbeide om målretta gjennomføring av tiltak som bidrar til bærekraftige byer og sterke distrikt, r. Aktørene i forumet må gjerne styrkes med flere departement og virkemidler til samordna gjennomføring regionalt og lokalt.*

Urbant landbruk er et område som vi ikke har klare virkemidler for, og dette må gjerne løftes inn i statlig politikk. Det kan bidra til økt forståelse for jordvern, matproduksjon og økologisk dyrking, samtidig som det kan berike det urbane Telemark, være en arena for inkludering, styrke skoletilbud og gi folk i alle aldre kjennskap til kortreist matauke og kosthold. Slik kan landbruket i folketette områder også ha en rolle i arbeidet med å løse sentrale samfunnsoppgaver, innen skole, integrering, helse og rehabilitering samt opplevelsensnæring.

- *Regionalt nivå ønsker ressurser til praktisk prosjektarbeid slik som urbant landbruk. Kombinert med tverrfaglige tiltak på integrering, læring, innovasjon og næringskjeder kan dette gi nye muligheter og spennende urbane kvaliteter i byer, bygdebyer og distrikt.*

Det er behov for å jobbe bedre med fortetting i byer og bygdebyer. Tilrettelegging bør prinsipielt samordnes i areal- og transportplanlegging, og kan styrke attraktiviteten for bo- og arbeidsmarkedene og de urbane kvalitetene i byer og bygdebyer. Det har vært ulik oppfatning av behovet for rikspolitikk på samordning av areal og transport og på lokalisering og gjerne utforming av kjøpesentre. Erfaringene knytta til resultatene av en svak (statlig) politikk, er at det svekker forutsigbarheten for å investere langsiktig inne i sentrumsområder og dermed bidra til en samordna og mindre bilbasert utvikling. Statlig politikk på lokalisering gir forutsigbarhet for å investere i byer og bygdebyer.

- *Telemark fylkeskommune ønsker at rikspolitiske retningslinjer og bestemmelser for samordna areal og transportplanlegging og lokalisering av handel opprettholdes, og at kunnskap om virkninger og prinsippet forankres i meldingen til Stortinget. Vi ønsker at bærekraftige byer og sterke distrikt fortsatt kan styrkes gjennom styring for rett funksjon på rett plass, lovverk for god utforming for alle og med virkemidler for bærekraftige løsninger.*

Postadresse:
Postboks 2844
3702 Skien

Besøksadresse:
Fylkesbakken 10
3715 SKIEN

Sentralbord
35 91 70 00

Foretaksregisteret: 940 192 226
E-post: post@t-fk.no
www.telemark.no

Lokalisering av offentlige funksjoner og tjenester må bidra til levende sentra. Kraftig vekst i Stor-Oslo skaper store utfordringer som blir vanskelig å løse. Spredning av statlige kompetansearbeidsplasser vil redusere Stor-Oslos voksesmerter, og utløse vekstmuligheter i andre deler av landet. I Telemark er det, innenfor flere fagområder, sterke kompetansemiljøer som vil være godt vertskap for statlige kompetansearbeidsplasser. Etablering og flytting av statlige kompetansearbeidsplasser innenfor disse, vil gi viktige synergieffekter. Staten vil få kompetent og stabil arbeidskraft, og tilstøtende privat virksomhet og fagmiljøer vil få nye vekstimpulser. Telemark oppfordrer til at *statlige arbeidsplasser* som kan lokaliseres i vårt langstrakte land, plasseres der det kan bygges videre på sterke kompetansemiljøer som bidrar til ytterligere regional utvikling og som styrker byer og distrikt. Avgjørelser om lokalisering gjøres på statlig nivå, men strategien bør drøftes bredt.

- *Telemark oppfordrer til at statlige arbeidsplasser som kan lokaliseres i vårt langstrakte land, plasseres der det kan bygges videre på sterke kompetansemiljøer som bidrar til ytterligere regional utvikling og som styrker byer og distrikt. Vi foreslår et forum for å drøfte strategi for lokalisering og samhandling om statlige arbeidsplasser i regional utvikling som en årlig arena der KMD og Statsbygg m fl inviterer fylkeskommunene til å drøfte muligheter og behov.*

Vi ønsker å bidra både lokalt, regionalt og nasjonalt til et bærekraftig og attraktivt Norge. Særpreg og ressurser fra kyst til fjell er verdier som vi forvalter og videreutvikler som del av vårt langstrakte land. På den ene side skal vi verne om nasjonale interesser som nasjonalparker, villrein, regionalparken langs Telemarkskanalen, verdensarvområdet i Vinje, Tinn og Notodden, skjærgårdsparken, fredede kulturminner og naturmiljøer, sjelden geologi, vannkraft og vannforekomster, særpreg i våre historiske byer, bygdebyer med gater og plasser og bygdelandskapet som del av bygde-Norge. På den andre side er dette ressurser som lokalsamfunnene og Telemark ønsker å utnytte i lokal verdiskaping. Økt verdiskaping basert på lokale ressurser kan gi gode ringvirkninger dersom de også utvikles bærekraftig; her trengs god kommunikasjon og gjensidig forståelse om bruk og utvikling. Telemark ser gjerne at dette knyttes sterkere til annet plan- og utviklingsarbeid gjennom nasjonale program, og gjennom styrking av nettverk med kompetanse og ideutvikling.

- *Telemark fylkeskommune ønsker god dialog rundt vern og bruk av nasjonale og regionale ressurser, og utviklingsprogram som gir rom for analyser, planer og prosjektarbeid knytta til gjennomføring av bærekraftige forvaltningstiltak og verdiskaping. Det ligger stort potensiale i internasjonale og nasjonale læringsnettverk som også får ressurser til å teste ut gjennom plan- og prosjektarbeid.*

Vi har god erfaring med at utviklingsprogram fra staten med kriterier for viktige tema som programmet omhandler, gir kreativitet og vekker ildsjelinnsetning i kommunene. Bolyst var et slikt eksempel, der kommunene og lokalsamfunn har tatt tak i integrering og satsing på ungdom på lik linje, med grunnlagsarbeid for næringshager, nye bomiljø, universelt utforma turveier, nærfriluftsliv, fritidsaktiviteter og kulturtilbud. Arbeidet videreføres flere steder, men vi ser at potensialet kan utnyttes bedre dersom større ressurser er tilgjengelig. Dette gjelder både arbeidsinnvandrere, utnyttelse av gode ideer for rammer rundt næringsutvikling, og ressursutnyttning innen reiseliv, produktutvikling og menneskelige ressurser.

- *Distriktskommunenes arbeid med lokal samfunnsutvikling, herunder inkludering av arbeidsinnvandrere, næringsutvikling og bærekraftig ressursutnyttning, kan styrkes gjennom ressurser til prosjektarbeid i kommunene og styrking med ressurser til etater med kompetanse som er nødvendig. Fylkeskommunen bidrar gjerne med nettverk for kompetanseutvikling og inspirasjon, og i prosjektgruppene etter evne og behov.*

Postadresse:	Besøksadresse:	Sentralbord	Foretaksregisteret: 940 192 226
Postboks 2844	Fylkesbakken 10	35 91 70 00	E-post: post@t-fk.no
3702 Skien	3715 SKIEN		www.telemark.no

Samordnede løsninger og attraktive bymiljø

- *På hvilke områder er det behov for å utvikle et bedre og mer forpliktende samarbeid mellom forvaltningsnivåene for å sikre gjennomføringen av vedtatte planer samtidig som lokaldemokratiets handlingsrom og innflytelse styrkes?*
- *Hvordan kan stat, kommune og fylkeskommune bidra til at en attraktiv og velfungerende by i større grad skaper ringvirkninger og bærekraftig vekst i sitt funksjonelle omland?*
- *Hvordan kan staten bli en bedre samarbeidspartner for byene og bidra til å forsterke deres tiltak for å få klimautslippene ned, bokvaliteten opp og nytt liv i sentrum?*

Samordna bymiljøavtaler og andre utviklingsavtaler gir forutsigbarhet og handlingskraft. Dersom staten samordner utviklingsavtaler med de store byene, så kan gjerne regionalt folkevalgt nivå samordne utviklingsavtaler for byer, bygdebyer og distrikt i de øvrige kommunene. Bystrategi med forpliktende avtaler mellom lokalt, regionalt og nasjonalt nivå gir bærekraftige areal- og transportløsninger og bidrar som klimatiltak. Gjennom forpliktende utviklingsavtaler vil vi kunne samordne statlige mål og midler i regional og kommunal planlegging og gjennomføring for en bærekraftig utvikling og vekstkraft. Avtaler med kommunene om utvikling av byer, bygdebyer og steder kan ha mål om å gjennomføre statlig, regional og lokal politikk, for eksempel samordna nærings-, bolig-, areal- og transportpolitikk. Utviklingsavtaler kan gi større grad av forpliktelse mellom parter og større måloppnåelse enn tidligere planforankring. Med kunnskap fra stedsinnovasjonsforskning om hva som virker, kan vi kanskje få mer igjen enn tradisjonelle utviklingsprosjekt. Stat, region og kommuner kan være avtaleparter i bymiljøavtalene. For øvrige bo- og arbeidsmarkedsregioner kan avtaleparter være region og kommune, eventuelt med andre aktører.

- *Staten inngår byutviklingsavtaler med de ti største byene, med bruk av belønningsmidler. Regionalt folkevalgt nivå ønsker å samordne utviklingsavtaler, etter modell av de statlige byutviklingsavtalene, for byer, bygdebyer og distrikt i de øvrige kommunene. Dette forutsetter statlig finansiering i bunn, med bidrag fra regioner og kommuner på toppen.*

Nasjonale priser og vår egen tettstedpris bidrar til å styrke møteplassene med stedlig identitet og stolthet. Gjennom ordninger for spillemidler og nærfriluftsliv kan kommunene skape aktive nærmiljø og møteplasser for alle. Med flere eldre og innvandrere øker behovet for attraktive møteplasser, mulighet til deltakelse og bærekraftige bomiljø. Kunst i offentlige rom, den kulturelle skolesekken og spaserstokken, ungt entreprenørskap og gründercamp med mer, forsterker medvirkning og resultat. Det ville forenkle arbeidet med stedsutvikling for kommunene dersom tilskuddsordninger samordnes og knyttes til avtaler på tvers av departement. Med gode problemstillinger og virkemidler til gjennomføring spiller fylker og kommuner ivrig på lag.

For å få til bærekraftig vekst der byer og distrikt trekker i samme retning, har vi erfart at virkemidler fra staten utløser handlingskraft i lokalsamfunn og regioner. Nasjonale gater og plasser var et engasjerende prosjekt mellom Riksantikvaren og Vegdirektoratet rundt demokratiet vårt og betydningen av inkludering, identitet, funksjon og estetikk uttrykt gjennom plasser og gater i byene våre. *Lokalsamfunn som fremmer folkehelse*, et samarbeid mellom Helsedirektoratet, fylker og kommuner, og *Norge universelt utformet 2025* er eksempler på andre gode tverrfaglige satsingsområder. Fylkeskommunene fikk informasjon om satsingsområdene, og inviterte kommunene til å komme med gode kandidater. De svarte med spennende prosjektforslag spontant. Det vil si at slike program inspirerer. Resultatet i Norge

Postadresse:	Besøksadresse:	Sentralbord	Foretaksregisteret: 940 192 226
Postboks 2844	Fylkesbakken 10	35 91 70 00	E-post: post@t-fk.no
3702 Skien	3715 SKIEN		www.telemark.no

kunne blitt et løft en bare får til ved å invitere, motivere og møte med kunnskap og ressurser. Det var bare økonomisk støtte til noen få i enkelte av disse utviklingsprogrammene, men det viste at potensialet er stort dersom en ønsker å få til en bærekraftig endring og utvikling med mangfold og geografisk spredning til våre byer og distrikt.

Vi må unngå et forskjellssamfunn og planlegge for *inkludering av alle* og gode levekår. Vi må i byer og bygdebyer ivareta og utvikle arenaer for det flerkulturelle og for aktive eldre, bringe universell utforming videre til universell utvikling, dvs et samfunn som likestiller og inkluderer. Vi må koble kunnskap og se på alle mennesker som ressurspersoner med ulik kompetanse, bakgrunn og kvalifikasjoner. Demografisk utvikling med utfordringer og muligheter må være en naturlig del av all planlegging.

- *Regionalt nivå ønsker å bidra til tilrettelegging og integrering sammen med kommunene, gjennom bruk av statens ulike virkemidler for tilrettelegging av infrastruktur, lovgivning, skole og voksenopplæring, kunnskapsdeling og ressurser til gjennomføring. Byer og bygdebyer er naturlig arena for inkluderende arbeid, bomiljø, lærings- og arbeidsmiljø, kulturutveksling og møteplasser. Kreative og bærekraftige rammer rundt inkluderingsarbeidet gir energi, rom for deltakelse og trygghet.*

Stedsutviklingsarbeidet skal føre til at kommuner utvikler byer og bygdebyer slik at de blir attraktive og trivelige for folk i alle aldre og med ulik bakgrunn og funksjonsevne. Et inkluderende og involverende samfunn med gode møteplasser for folk, men også for næringsliv, et mangfold av målgrupper i ulike bomiljø, samferdsel med vekt på mjuke trafikanter, handel, tjenester og kultur. Folkehelse har kommet mer i fokus, slik at kobling til trygge og trivelige miljø, nærfriluftsliv og levekår er del av lokalsamfunns- og byutviklingsarbeidet. De beste resultatene er de som får til nyskaping som bygger på lokale ressurser, på historiske kvaliteter i sentrum, på særpreg og engasjement blant aktørene, eller på arbeid med å lokke aktører som en trenger for et levende sentrum.

- *Stat, kommune og fylkeskommune kan bidra til at en attraktiv og velfungerende by i større grad skaper ringvirkninger og bærekraftig vekst i sitt funksjonelle omland ved å styrke prosjektarbeid som gir gode rammer for næringsutvikling i vid forstand, arenaer for samspill med aktører og kompetanseutvikling og integrering av ulike fagmiljø i nyskaping og verdikjedeutvikling.*
- *Staten kan bli en bedre samarbeidspartner for byene og bidra til å forsterke deres tiltak for å få klimautslippene ned, bokvaliteten opp og nytt liv i sentrum ved å utvide mulighetene for utviklingsprogram og partnerskapsavtaler med infrastruktur for myk transport, restriktive tiltak for økt bilbruk og byutviklingsarbeid som styrker identitet, møteplasser, bokvalitet og gjør det trivelig og effektivt å sykle og gå og velge kollektiv transport. Da må vi jobbe på tvers av nivå, samordne statlig støtte og involvere ulike aktører lokalt i by- og stedsutviklingsarbeidet.*

Utfordringer i hovedstadsregionen

- *Hvordan sikre gjennomføring av helhetlige løsninger innen areal og transport over kommune- og fylkesgrenser i hovedstadsregionen?*
- *Hvordan kan staten bli en god samarbeidspartner for utvikling av hovedstadsregionen? På hvilke områder er det spesielt viktig med et statlig engasjement og statlig forutsigbarhet?*

Postadresse:
Postboks 2844
3702 Skien

Besøksadresse:
Fylkesbakken 10
3715 SKIEN

Sentralbord
35 91 70 00

Foretaksregisteret: 940 192 226
E-post: post@t-fk.no
www.telemark.no

Problemstillinger med press i hovedstadsregionen kan til dels løses ved at flere områder på Østlandet får økt attraksjonskraft gjennom bærekraftige løsninger. Telemark vil gjerne bidra med attraktive og bærekraftige bo- og arbeidsmarkeder med gode forbindelser til hovedstaden og regionene rundt. Vi har behov for en attraktiv hovedstad og samhandling med virksomhetene der, tilgang til kompetansemiljø, kulturtilbud og tjenester. Da er spesielt jernbane kombinert med annen kollektivtrafikk, sykling og gange viktig. For god kommunikasjon til og fra Telemark gjelder foruten kollektivløsninger også stamveinettet, fly, havn og bredbånd. Bo- og arbeidsmarkedsregionene i Telemark har ulike fortrinn som kan videreutvikles, både med tanke på offentlig virksomhet, bedrifter, bomiljø og besøkskvaliteter.

- *Telemark ønsker samarbeid med staten for å få på plass intercity med god knutepunktutvikling koblet til miljøvennlig transport. Vi ønsker samspill om attraktive arbeidsplasser, bærekraftige bomiljø og urbanitet i våre byer og bygdebyer, slik at vi kan konkurrere og avlaste presset i hovedstadsregionen.*

Bærekraftig politikk må synes i samfunnet vårt – innspill fra Telemark

Levende byer og distrikt krever samspill mellom ulike aktører og administrative nivå. Telemark fylkeskommune ber om at KMD i arbeidet med meldinga samordner statlig politikk som kan gi muligheter for;

- et mangfold av *bærekraftige bo- og arbeidsmarkeder* i hele landet. Vi ønsker styringsverktøy, kunnskapsdeling og virkemidler med kriterier knyttet opp mot bærekraftverdiene for å videreutvikle regionenes roller basert på fortrinn. Byer og bygdebyer i regionene må få rom til å videreutvikle sine tjenester og arbeidsplasser, stedsidentitet og møteplasser, attraktive bomiljø, kulturtilbud og opplevelser, verdikjeder, kompetansemiljø, kollektivknutepunkt og miljøvennlig transport. Ressursene i distriktene må sees i sammenheng med vekstpotensial i regionen og samspill med byene og bygdebyene gjennom nettverks- og prosjektarbeid.
- *utviklingsavtaler for by, bygdeby og distrikt* for å oppnå bærekraftige løsninger, vekst og verdiskaping med attraksjonskraft for bedrifter, bosetting og besøk. Det krever samordning på tvers av departement og satsing på flere nivå, der de folkevalgte regionene og kommunene kan samordne mål og virkemidler på vegne av staten i regionale og lokale utviklingsavtaler.
- Konkrete satsingsområder for *langsiktig omstilling* knytta til mål om et bærekraftig samfunn, eksempelvis ved:
  - at næringsarbeidet statlig, regionalt og lokalt samordnes i større grad enn i dag
  - at den offentlige virkemiddelbruken innrettes slik at den kan differensieres og tilpasses mot de ulike BA-regionenes næringsstruktur, ressurser og fortrinn
  - at statlige arbeidsplasser som kan lokaliseres i vårt langstrakte land, plasseres der det kan bygges videre på sterke kompetansemiljøer som bidrar til ytterligere regional utvikling og som styrker byer og distrikt
  - at regionalt og lokalt nivå styrkes i arbeidet med kreativ integrering i bo- og arbeidsmarkedsregionene, kompetanse og innovasjon knytta til utfordringer og muligheter som krever langsiktig omstilling
  - samarbeid med staten for å få på plass intercity med god knutepunktutvikling koblet til miljøvennlig transport

Her kan det folkevalgte regionale nivå bistå kommunene i utviklingsarbeid forutsatt statlig politikk og virkemidler for innovasjon og gjennomføring. Langsiktige og lønnsomme løsninger kan bidra til

utvikling av nye verdensprodukt fra Telemark og landet forøvrig. Statlige initiativ må gjerne kobles til internasjonale muligheter.

Det gir motivasjon og ringvirkninger i lokal samfunnsutvikling når internasjonale, nasjonale og regionale verdier knyttes til steders rolle, identitet og potensial. Motiverte kommuner og *ildsjeler* er viktig. Fylkeskommunene, eller et nytt regionalt folkevalgt nivå, kan bidra med en vesentlig *samordningsrolle* i arbeidet med bærekraftige byer og sterke distrikt. Vi har forventninger til statlig politikk om bærekraftige byer og sterke distrikt og håper det gir fylker og kommuner motivasjon, kunnskap og virkemidler til utviklingsarbeid som gir vekstkraft.

Tilleggsvedtak fra Fylkesutvalget 26. mai 2016 og Fylkestinget 8. juni:

Telemark fylkeskommune vil prinsipielt understreke at mange av de utfordringene som skildres i notatet, neppe kan løses gjennom grep som ganske entydig vil styrke byene og byenes nærrområder. Vekstkraft og positiv utvikling i hele landet utløses i politisk forstand i samhandling mellom store og små kommuner, i og nær byer men også perifert, de nå eksisterende fylkeskommuner – seinere regioner – og en offensiv og lyttende stat.

Mange av de utfordringene notatet reiser, vil best kunne løses gjennom en omfattende og målrettet desentralisering av oppgaver FRA statlig, nasjonalt nivå til fylkeskommuner og kommuner. Gjennom å overføre oppgaver fra byråkratisk statlig forvaltning til politisk valgte organer i kommuner og fylkeskommuner vil løsningene effektivt og målrettet finnes gjennom politiske prosesser og solid folkelig forankret innsikt og skjønn. Statlig generelle forskrifter og regler vil aldri kunne ha en tilsvarende lokal treffsikkerhet.

Telemark fylkeskommune vil derfor gi tydelig uttrykk for at en omfattende styrking av oppgavene til det regionale folkevalgte nivået er det beste svaret på KMDs diskusjonsnotat om hvordan skape vekst og utvikling landet rundt. Sterke primærkommuner med sine nær altomfattende oppgaver knyttet til oppvekst, helse, omsorg og velferd er dessuten under enhver omstendighet å betrakte som selve grunnmuren i den offentlige velferden som skal likeverdig fordeles over hele landet.

Videre vedtok Fylkestinget med 24 mot 16 stemmer dette tillegget 8. juni:

Telemark fylkeskommune ser positivt på at regjeringa vil gjera ei heilskapleg planlegging av berekraftige byar og sterke distrikt framfor å la marknadskreftene råde.

Grunnlaget for reell verdiskaping ligg i naturressursane, og utvinning/produksjon og foredling av desse gjev grunnlaget for alle andre næringar. Eit naturleg utgangspunkt vil då vera korleis me sikrar at landets rike naturressursar brukas på ein måte som kjem heile folket til gode. Dette er fyrst og fremst eit statleg ansvar i form av politikk og økonomisk styring, men må også fylgjas opp av fylkeskommunalt og kommunalt nivå.

Naturressursar som olje, vasskraft, straum, mineralar, fisk, skog og jordbruk bør forvaltast på ein måte som sikrar arbeidsplassar, industri og verdiskaping i Noreg. All erfaring viser at det er eit suksesskriterium å få til heile verdikjeder frå råvarer til ferdige produkt. Difor bør Noreg utvikle dette framfor å vera ein råvareeksportør av t.d. straum og tømmer.

Andre viktige kriteria for stor verdiskaping er godt lokaldemokrati, ei sterk fagrørsle og små forskjellar mellom folk. Det er dette som gjev verdiskaping og grunnlag for bustad- og arbeidsplassar i heile landet framfor at alle kommunar/regionar skal konkurrere seg i mellom for å gjera seg attraktive for investeringar og tilflytting.

Distriktpolitikk under nye vilkår.

Grunnlaget for busetting i distrikta er at det skapas verdiar som samfunnet har nytte av. Alle naturressursar som olje, vasskraft, straum, mineralar, fisk, skog og jordbruk ligg i distrikta. Olje, vasskraft, mineralar og fisk er, og bør vera fellesressursar som ikkje kan privatiseras. Med politikk og vilje til å skape verdiar av dette lokalt, ligg det godt til rette for å skape sterke distrikt over heile landet. Telemark fylkeskommune meiner t.d. det er betre å bruke straum til industriproduksjon her i landet framfor eksport av straum, og at politikken må gjera det lønsamt å vidareforedle skogsvirke her i landet i staden for å overlata vidareforedlinga til nabolanda våre.

Jordbruket er eit viktig grunnlag for verdiskaping, busetting, kulturlandskap og turisme i distrikta. Telemark fylkeskommune meiner difor landbrukspolitikken må leggas om med ei sterkare prioritering av små og mellomstore bruk slik at ein sikrar ein større matproduksjon i heile landet. Det er og viktig med eit tollvern som sikrar ein høgast mogleg matproduksjon på norske ressursar.

Sterke distrikt er avhengig av god og moderne infrastruktur for transport og kommunikasjon. Dette må vera eit offentleg og statleg ansvar. Likeeins er det viktig med eit godt utdanningssystem og eit godt helsestell i distrikta. Difor bør ein stoppe privatisering og kommersialisering av helsestell, stoppe nedlegging av sjukehusa i distrikta, og utvikle, framfor å sentralisere høgare utdanningsinstitusjonar, slik at desse på best mogleg måte kan vera tilpassa og tene distrikta dei ligg i.

Telemark fylkeskommune vil og peike på at det ikkje stemmer det som står i notatet frå KMD om at små kommunar i distrikta har vanskelegare for å tiltrekkje seg kompetansearbeidskraft. Det er arbeidsmarknaden som styrer dette, og kommunereforma vil difor ikkje endre på dette.

Telemark fylkeskommune meiner til slutt at høyringsnotatet frå KMD ber preg av einsidig satsing på byar, byområde og urbane verdiar. For å få både berekraftige byar og sterke distrikt trengs ein politikk som legg til rette for verdiskaping i distrikta. Det vil vera grunnlaget for gode lokalsamfunn og minske presset på byane. Gode lokalsamfunn krev og godt lokaldemokrati på alle nivå. Telemark fylkeskommune meiner kommunereforma i si noverande form ikkje styrkjer lokaldemokratiet, og ser heller for seg ein meningsfull prosess nedanfrå som gjeld både kommune, fylke og region, utan statleg tvang.

Med vennlig hilsen

Sven Tore Løkslid

Vedlegg: sak fra råd og utvalg

Stikkord fra verksted med kommunene, regionale aktører, KMD og KDU 12. april 2016

Postadresse:
Postboks 2844
3702 Skien

Besøksadresse:
Fylkesbakken 10
3715 SKIEN

Sentralbord
35 91 70 00

Foretaksregisteret: 940 192 226
E-post: post@t-fk.no
www.telemark.no

TELEMARK
fylkeskommune

/Avdeling for areal og
transport

Vår dato 20.01.2016

Vår referanse 15/15693-2

Mottaker	Kontaktperson	Adresse	Post
Kommunal og moderniseringsdepartementet		Postboks 8112 Dep	0032 OSLO

Postadresse:
Postboks 2844
3702 Skien

Besøksadresse:
Fylkesbakken 10
3715 SKIEN

Sentralbord
35 91 70 00

Foretaksregisteret: 940 192 226
E-post: post@t-fk.no
www.telemark.no

Saksutskrift

Arkivsak-dok. 15/15693-3
Arkivkode ---
Sakshandsamar Lene Hennum

Saksgang	Møtedato	Saknr
1 Telemark fylkeskommunale eldreråd - 2016	27.04.2016	
2 Fylkeskommunalt råd for personer med nedsatt funksjonsevne	01.06.2016	5/16
3 Hovudutval for samferdsel	09.05.2016	20/16
4 Hovudutval for kompetanse	10.05.2016	19/16
5 Hovudutval for næringsutvikling	11.05.2016	35/16
6 Hovudutval for kultur	12.05.2016	32/16
7 Fylkesutvalet	26.05.2016	55/16
8 Fylkestinget	07.06.2016	

Bærekraftige byer og sterke distrikt – forslag til innspel til KMD frå Telemark til diskusjonsnotat om ny melding til Stortinget 2017

Fylkesutvalet har handsama saken i møte 26.05.2016 sak 55/16

Møtehandsaming

Representanten Jørund Ruud (Ap) fremma følgjande tilleggsforslag på vegne av Ap, Krf og SV: Telemark fylkeskommune vil prinsipielt understreke at mange av de utfordringene som skildres i notatet, neppe kan løses gjennom grep som ganske entydig vil styrke byene og byenes nærområder. Vekstkraft og positiv utvikling i hele landet utløses i politisk forstand i samhandling mellom store og små kommuner, i og nær byer men også perifert, de nå eksisterende fylkeskommuner – seinere regioner – og en offensiv og lyttende stat.

Mange av de utfordringene notatet reiser, vil best kunne løses gjennom en omfattende og målrettet desentralisering av oppgaver FRA statlig, nasjonalt nivå til fylkeskommuner og kommuner. Gjennom å overføre oppgaver fra byråkratisk statlig forvaltning til politisk valgte organer i kommuner og fylkeskommuner vil løsningene effektivt og målrettet finnes gjennom politiske prosesser og solid folkelig forankret innsikt og skjønn. Statlig generelle forskrifter og regler vil aldri kunne ha en tilsvarende lokal treffsikkerhet.

Telemark fylkeskommune vil derfor gi tydelig uttrykk for at en omfattende styrking av oppgavene til det regionale folkevalgte nivået er det beste svaret på KMDs diskusjonsnotat om hvordan skape vekst og utvikling landet rundt. Sterke primærkommuner med sine nær altomfattende oppgaver knyttet til oppvekst, helse, omsorg og velferd er dessuten under enhver omstendighet å betrakte som selve grunnmuren i den offentlige velferden som skal likeverdig fordeles over hele landet.

Votering

Forslag frå fylkesrådmann med tilleggsforslag frå Ruud blei samrøystes vedtatt.

Vedtak

Fylkeskommunale råd og hovudutval tek innspel frå Telemark til diskusjonsnotatet om Bærekraftige byer og sterke distrikt, som forarbeid til ny melding til Stortinget, til orientering. Eventuelle forslag til endringar samlast til drøfting og fremjast i Fylkesutvalet 26. mai. Vidare i Fylkestinget 7-8. juni 2016.

Fylkestinget i Telemark vedtek å sende vedlagte fråsegn til KMD sitt arbeid med ny melding til Stortinget om Bærekraftige byer og sterke distrikt.

Telemark fylkeskommune vil prinsipalt understreke at mange av de utfordringene som skildres i notatet, neppe kan løses gjennom grep som ganske entydig vil styrke byene og byenes nærområder. Vekstkraft og positiv utvikling i hele landet utløses i politisk forstand i samhandling mellom store og små kommuner, i og nær byer men også perifert, de nå eksisterende fylkeskommuner – seinere regioner – og en offensiv og lyttende stat.

Mange av de utfordringene notatet reiser, vil best kunne løses gjennom en omfattende og målrettet desentralisering av oppgaver FRA statlig, nasjonalt nivå til fylkeskommuner og kommuner. Gjennom å overføre oppgaver fra byråkratisk statlig forvaltning til politisk valgte organer i kommuner og fylkeskommuner vil løsningene effektivt og målrettet finnes gjennom politiske prosesser og solid folkelig forankret innsikt og skjønn. Statlig generelle forskrifter og regler vil aldri kunne ha en tilsvarende lokal treffsikkerhet.

Telemark fylkeskommune vil derfor gi tydelig uttrykk for at en omfattende styrking av oppgavene til det regionale folkevalgte nivået er det beste svaret på KMDs diskusjonsnotat om hvordan skape vekst og utvikling landet rundt. Sterke primærkommuner med sine nær altomfattende oppgaver knyttet til oppvekst, helse, omsorg og velferd er dessuten under enhver omstendighet å betrakte som selve grunnmuren i den offentlige velferden som skal likeverdig fordeles over hele landet.

Hovudutval for kultur har handsama saken i møte 12.05.2016 sak 32/16

Møtehandsaming

Votering

Fylkesrådmannens forslag til vedtak blei samrøystes vedteke.

Vedtak

Fylkeskommunale råd og hovudutval tek innspel frå Telemark til diskusjonsnotatet om Bærekraftige byer og sterke distrikt, som forarbeid til ny melding til Stortinget, til orientering. Eventuelle forslag til endringar samlast til drøfting og fremjast i Fylkesutvalet 26. mai. Vidare i Fylkestinget 7-8. juni 2016.

Fylkestinget i Telemark vedtek å sende vedlagte fråsegn til KMD sitt arbeid med ny melding til Stortinget om Bærekraftige byer og sterke distrikt.

Hovudutval for næringsutvikling har handsama saken i møte 11.05.2016 sak 35/16

Møtehandsaming

Votering

Fylkesrådmannens forslag blei samrøystes vedtatt.

Vedtak

Hovudutval for næringsutvikling tek innspel frå Telemark til diskusjonsnotatet om Bærekraftige byer og sterke distrikt, som forarbeid til ny melding til Stortinget, til orientering.

Hovudutval for kompetanse har handsama saken i møte 10.05.2016 sak 19/16

Møtehandsaming

Representanten Maja Foss Five, A fremma følgjande forslag:
Hovudutval for kompetanse tar saka til orientering.

Votering

Forslaget blei samrøystes vedteke.

Vedtak

Hovudutval for kompetanse tar saka til orientering.

Hovudutval for samferdsel har handsama saken i møte 09.05.2016 sak 20/16

Møtehandsaming

Votering

Fylkesrådmannens forslag til vedtak blei vedteke mot 1 stemme.

Vedtak

Fylkeskommunale råd og hovudutval tek innspel frå Telemark til diskusjonsnotatet om Bærekraftige byer og sterke distrikt, som forarbeid til ny melding til Stortinget, til orientering. Eventuelle forslag til endringar samlast til drøfting og fremjast i Fylkesutvalet 26. mai. Vidare i Fylkestinget 7-8. juni 2016.

Fylkestinget i Telemark vedtek å sende vedlagte fråsegn til KMD sitt arbeid med ny melding til Stortinget om Bærekraftige byer og sterke distrikt.

Forslag frå fylkesrådmannen

Fylkeskommunale råd og hovudutval tek innspel frå Telemark til diskusjonsnotatet om Bærekraftige byer og sterke distrikt, som forarbeid til ny melding til Stortinget, til orientering. Eventuelle forslag til endringar samlast til drøfting og fremjast i Fylkesutvalet 26. mai. Vidare i Fylkestinget 7-8. juni 2016.

Fylkestinget i Telemark vedtek å sende vedlagte fråsegn til KMD sitt arbeid med ny melding til Stortinget om Bærekraftige byer og sterke distrikt.

Bakgrunn for saka

Diskusjonsnotatet Bærekraftige byer og sterke distrikt er sendt alle landets fylkeskommunar og kommunar for innspel til arbeidet med ei ny melding til Stortinget som skal vere klar tidleg 2017. Informasjon og mogleg arena for innspel finst og på www.byerogdistrikter.no.

Saksopplysningar

Kommunal- og moderniseringsminister Jan Tore Sanner ønskjer innspel til arbeidet med ny melding til Stortinget tidleg 2017 om Bærekraftige byer og sterke distrikt. Dei ønskjer innspel på statlig politikk for temaene:

- Vekstkraftige bo- og arbeidsmarknadsregionar i heile landet
- Nye føresetnader for distriktpolitikken
- Samordna løysingar og attraktive bymiljø
- Særlege utfordringar i hovudstadsregionen. (Som innspel frå Telemark til dette, kan vi her sjå på politikk for samspel med hovudstaden og oss i regionen rundt.)

Tema vart trekt fram i samband med seminar med kommunane og regionale aktørar om regional planstrategi 10. mars 2016. Den regional planstrategien *Bærekraftige Telemark* og ei ny melding til Stortinget om *Bærekraftige byar og sterke distrikt* vil kunne gi målretta samspel og handlingsrom framover. Fylkeskommunen drøfta vidare diskusjonsnotatet med kommunane og regionale kontaktar i ein verkstad 12. april. I begge anledningar bidrog KMD og KDU/Distriktsenteret. Innspel frå verkstaden er innarbeida i forslaget til innspelsbrev frå Telemark. Endeleg frist for innspel til KMD er september.

Vurdering frå fylkesrådmannen:

Bærekraftige byar og sterke distrikt er viktig statlig politikkområde å spele inn hovudbodskap frå Telemark på. Fylkesrådmannen vonar både råd og hovudutval løfter inn tema. Det er likevel viktig å vere kortfatta og samlande, slik at vi får rom til å arbeide breitt med tema som verkar for eit bærekraftig Telemark med drahjelp frå staten og andre aktørar. Statlege verkemidlar kan til dømes vere:

- styringsverktøy (lovar og rikspolitiske retningslinjer og føresegn),
- kompetanseutvikling,
- nettverk på politikk og fag i utviklingsarbeidet samt
- satsingsområde med kriterier og ressursar som gir oss målretta handlingsrom og gjennomføring.

Bærekraftig politikk må synast i samfunnet vårt

Levande og serprega byar og distrikt avheng av lokal innsats med regional og nasjonal politikk og verkemiddel for bærekraftig utvikling. Resultat avheng av kunnskap om kva som verkar og *gjennomføring*. Det krev samspel mellom aktørar, nivå og over administrative grenser. Konklusjonane i fylkesrådmannen sitt forslag til innspelsbrev er knytt til dei statlege verkemidla i avsnittet over. Innspela er:

- satsing på mangfald av *bærekraftige bu- og arbeidsmarknader* i heile landet, med pilotarbeid

- *utviklingsavtaler for by, bygdeby og distrikt* for å oppnå *berekraftige løysingar*, vekst og verdiskaping med *attraksjonskraft* for bedrifter, busetnad og besøk
- *langsiktig omstilling* for å møte utfordringar og moglegheiter med høve på klima, folkehelse, demografi og integrering, bumiljø for ulike målgrupper, arbeidsplassutvikling knytt til ressursar i distrikt, verdikjeder med by-omland og grøn teknologi.

Fylkesrådmannen rår råd og utval til å ta innspelsbrevet til orientering, og melde viktige kommentarar inn til Fylkesutvalet og Fylkestinget for vidare handsaming av endeleg brev til KMD frå Telemark.

Det er viktig at vi får sendt inn kommentarar og innspel til diskusjonsnotatet og ny melding før sommaren.

Vedlegg:

Forslag til innspelsbrev til KMD frå Telemark fylkeskommune ved Fylkestinget
(Innspelsbrevet kjem seinast til skrivefrist 6. mai)

På www.byerogdistrikter.no finst diskusjonsnotatet og anna informasjon om prosessen. Her er det open prosess for innspel i tillegg til den formelle anmodninga.

RETT UTSKRIFT
DATO 1.juni.2016

MELDING OM FERDIG BEHANDLET SAK

Arkivsak-dok. 15/15693
Arkivkode
Sakshandsamar Lene Hennum

Handsama av	Møtedato	Saknr
1 Telemark fylkeskommunale eldreråd - 2016	27.04.2016	
2 Fylkeskommunalt råd for personer med nedsatt funksjonsevne	01.06.2016	5/16
3 Hovudutval for samferdsel	09.05.2016	20/16
4 Hovudutval for kompetanse	10.05.2016	19/16
5 Hovudutval for næringsutvikling	11.05.2016	35/16
6 Hovudutval for kultur	12.05.2016	32/16
7 Fylkesutvalet	26.05.2016	55/16
8 Fylkestinget	07.06.2016	42/16

Bærekraftige byer og sterke distrikt - innspill til KMD fra Telemark til diskusjonsnotat om ny melding til Stortinget 2017

Fylkestinget har handsama saken i møte 07.06.2016 sak 42/16

Møtehandsaming

Representanten Ole Roger Dyrkorn (R) fremma følgjande tilleggsforslag:

Vi viser til brev datert 23.11.2015, der KMD ved statsråd Jan Tore Sanner ber om innspill fra kommuner og fylkeskommuner til hvordan Norge best kan rustes for fremtidens utfordringer og legge til rette for bærekraftig vekst og verdiskaping i hele landet.

Berekraftige byar og sterke distrikt.

Telemark fylkeskommune ser positivt på at regjeringa vil gjera ei heilskapleg planlegging av berekraftige byar og sterke distrikt framfor å la marknadskreftene råde.

Grunnlaget for reell verdiskaping ligg i naturressursane, og utvinning/produksjon og foredling av desse gjev grunnlaget for alle andre næringar. Eit naturleg utgangspunkt vil då vera korleis me sikrar at landets rike naturressursar brukas på ein måte som kjem heile folket til gode. Dette er fyrst og fremst eit statleg ansvar i form av politikk og økonomisk styring, men må også fylgjas opp av fylkeskommunalt og kommunalt nivå.

Naturressursar som olje, vasskraft, straum, mineralar, fisk, skog og jordbruk bør forvaltas på ein måte som sikrar arbeidsplassar, industri og verdiskaping i Noreg. All erfaring viser at

det er eit suksesskriterium å få til heile verdikjeder frå råvarer til ferdige produkt. Difor bør Noreg utvikle dette framfor å vera ein råvareeksportør av t.d. straum og tømmer.

Andre viktige kriteriar for stor verdiskaping er godt lokaldemokrati, ei sterk fagrørsle og små forskjellar mellom folk. Det er dette som gjev verdiskapig og grunnlag for bustad- og arbeidsplassar i heile landet framfor at alle kommunar/regionar skal konkurrere seg i mellom for å gjeraseg attraktive for investeringar og tilflytting.

Distriktpolitikk under nye vilkår.

Grunnlaget for busetting i distrikta er at det skapes verdiarsom samfunnet har nytte av. Alle naturressursar som olje, vasskraft, straum, mineralar, fisk, skog og jordbruk ligg i distrikta. Olje, vasskraft, mineralar og fisk er, og bør verafellesressursar som ikkje kan privatiseras. Med politikk og vilje til å skape verdiar av dette lokalt, ligg det godt til rette for å skape sterke distrikt over heile landet. Telemark fylkeskommune meiner t.d. det er betre å bruke straum til industriproduksjon her i landet framfor eksport av straum, og at politikken må gjera det lønsamt å vidareforedle skogsvirkeher i landet i staden for å overlata vidareforedlinga til nabolanda våre.

Jordbruket er eit viktig grunnlag for verdiskaping, busetting, kulturlandskap og turisme i distrikta. Telemark fylkeskommune meiner difor landbrukspolitikken må leggas om med ei sterkare prioritering av små og mellomstore bruk slik at ein sikrar ein større matproduksjon i heile landet. Det er og viktig med eit tollvern som sikrar ein høgast moglegmatproduksjon på norske ressursar.

Sterke distrikt er avhengig av god og moderne infrastruktur for transport og kommunikasjon. Dette må vera eit offentleg og statleg ansvar. Likeeins er det viktig med eit godt utdanningssystem og eit godt helsestell i distrikta. Difor bør ein stoppe privatisering og kommersialisering av helsestell, stoppe nedlegging av sjukehusa i distrikta, og utvikle, framfor å sentralisere høgare utdanningsinstitusjonar, slik at desse på best mogleg måte kan vera tilpassa og tene distrikta dei ligg i.

Telemark fylkeskommune vil og peke på at det ikkje stemmer det som står i notatet frå KMD om at små kommunar i distrikta har vanskelegare for å tiltrekkje seg kompetansearbeidskraft. Det er arbeidsmarknaden som styrer dette, og kommunereforma vil difor ikkje endre på dette.

Telemark fylkeskommune meiner til slutt at høyringsnotatetfrå KMD ber preg av ein-sidedig satsing på byar, byområde og urbane verdiar. For å få både berekraftige byar og sterke distrikt trengs ein politikk som legg til rette for verdiskaping i distrikta. Det vil vera grunnlaget for gode lokalsamfunn og minske presset på byane. Gode lokalsamfunn krev og godt lokaldemokrati på alle nivå. Telemark fylkeskommune meiner kommunereforma i si noverande form ikkje stykjerlokaldemokratiet, og ser heller for seg ein meningsfull prosess nedanfrå som gjeld både kommune, fylke og region, uten statleg tvang.

Votering

Tilrådinga frå fylkesutvalet blei samrøystes vedtatt.
Tilleggsforslag frå Dyrkorn blei vedtatt med 26 mot 14 røyster.

Vedtak

Fylkeskommunale råd og hovudutval tek innspel frå Telemark til diskusjonsnotatet om Bærekraftige byer og sterke distrikt, som forarbeid til ny melding til Stortinget, til orientering. Eventuelle forslag til endringar samlast til drøfting og fremjast i Fylkesutvalet 26. mai. Vidare i Fylkestinget 7-8. juni 2016.

Fylkestinget i Telemark vedtek å sende vedlagte fråsegn til KMD sitt arbeid med ny melding til Stortinget om Bærekraftige byer og sterke distrikt.

Telemark fylkeskommune vil prinsipalt understreke at mange av de utfordringene som skildres i notatet, neppe kan løses gjennom grep som ganske entydig vil styrke byene og byenes nærområder.

Vekstkraft og positiv utvikling i hele landet utløses i politisk forstand i samhandling mellom store og små kommuner, i og nær byer men også perifert, de nå eksisterende fylkeskommuner – seinere regioner – og en offensiv og lyttende stat.

Mange av de utfordringene notatet reiser, vil best kunne løses gjennom en omfattende og målrettet desentralisering av oppgaver FRA statlig, nasjonalt nivå til fylkeskommuner og kommuner.

Gjennom å overføre oppgaver fra byråkratisk statlig forvaltning til politisk valgte organer i kommuner og fylkeskommuner vil løsningene effektivt og målrettet finnes gjennom politiske prosesser og solid folkelig forankret innsikt og skjønn. Statlig generelle forskrifter og regler vil aldri kunne ha en tilsvarende lokal treffsikkerhet.

Telemark fylkeskommune vil derfor gi tydelig uttrykk for at en omfattende styrking av oppgavene til det regionale folkevalgte nivået er det beste svaret på KMDs diskusjonsnotat om hvordan skape vekst og utvikling landet rundt. Sterke primærkommuner med sine nær altomfattende oppgaver knyttet til oppvekst, helse, omsorg og velferd er dessuten under enhver omstendighet å betrakte som selve grunnmuren i den offentlige velferden som skal likeverdig fordeles over hele landet.

Vi viser til brev datert 23.11.2015, der KMD ved statsråd Jan Tore Sanner ber om innspill fra kommuner og fylkeskommuner til hvordan Norge best kan rustes for fremtidens utfordringer og legge til rette for bærekraftig vekst og verdiskaping i hele landet.

Berekraftige byar og sterke distrikt.

Telemark fylkeskommune ser positivt på at regjeringa vil gjera ei heilskapleg planlegging av berekraftige byar og sterke distrikt framfor å la marknadskreftene råde.

Grunnlaget for reell verdiskaping ligg i naturressursane, og utvinning/produksjon og foredling av desse gjev grunnlaget for alle andre næringar. Eit naturleg utgangspunkt vil då vera korleis me sikrar at landets rike naturressursar brukas på ein måte som kjem heile folket til gode. Dette er fyrst og fremst eit statleg ansvar i form av politikk og økonomisk styring, men må også fylgjas opp av fylkeskommunalt og kommunalt nivå.

Naturressursar som olje, vasskraft, straum, mineralar, fisk, skog og jordbruk bør forvaltas på ein måte som sikrar arbeidsplassar, industri og verdiskaping i Noreg. All erfaring viser at det er eit suksesskriterium å få til heile verdikjeder frå råvarer til ferdige produkt. Difor bør Noreg utvikle dette framfor å vera ein råvareeksportør av t.d. straum og tømmer.

Andre viktige kriteriar for stor verdiskaping er godt lokaldemokrati, ei sterk fagrørsle og små forskjellar mellom folk. Det er dette som gjev verdiskapig og grunnlag for bustad- og arbeidsplassar i heile landet framfor at alle kommunar/regionar skal konkurrere seg i mellom for å gjeraseg attraktive for investeringar og tilflytting.

Distriktspolitikk under nye vilkår.

Grunnlaget for busetting i distrikta er at det skapes verdiarsom samfunnet har nytte av. Alle naturressursar som olje, vasskraft, straum, mineralar, fisk, skog og jordbruk ligg i distrikta. Olje, vasskraft, mineralar og fisk er, og bør verafellesressursar som ikkje kan privatiseras. Med politikk og vilje til å skape verdiar av dette lokalt, ligg det godt til rette for å skape sterke distrikt over heile landet. Telemark fylkeskommune meiner t.d. det er betre å bruke straum til industriproduksjon her i landet framfor eksport av straum, og at politikken må gjera det lønsamt å vidareforedle skogsvirkeher i landet i staden for å overlata vidareforedlinga til nabolanda våre.

Jordbruket er eit viktig grunnlag for verdiskaping, busetting, kulturlandskap og turisme i distrikta. Telemark fylkeskommune meiner difor landbrukspolitikken må leggas om med ei sterkare prioritering av små og mellomstore bruk slik at ein sikrar ein større matproduksjon i heile landet. Det er og viktig med eit tollvern som sikrar ein høgast moglegmatproduksjon på norske ressursar.

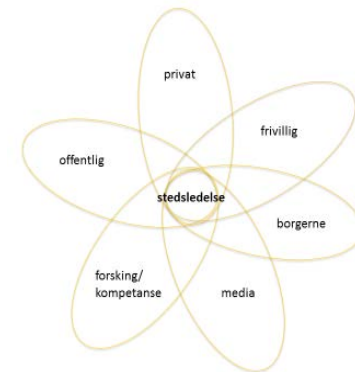
Sterke distrikt er avhengig av god og moderne infrastruktur for transport og kommunikasjon. Dette må vera eit offentlegog statleg ansvar. Likeeins er det viktig med eit godt utdanningssystem og eit godt helsestell i distrikta. Difor bør ein stoppe privatisering og kommersialisering av helsestell, stoppe nedlegging av sjukehusa i distrikta, og utvikle, framfor å sentralisere høgare utdanningsinstitusjonar, slik at desse på best mogleg måte kan vera tilpassa og tene distrikta dei ligg i.

Telemark fylkeskommune vil og peke på at det ikkje stemmer det som står i notatet frå KMD om at små kommunar i distrikta har vanskelegare for å tiltrekkje seg kompetansearbeidskraft. Det er arbeidsmarknaden som styrer dette, og kommunereforma vil difor ikkje endre på dette.

Telemark fylkeskommune meiner til slutt at høyringsnotatetfrå KMD ber preg av ein-sidedig satsing på byar, byområde og urbane verdiar. For å få både berekraftige byar og sterke distrikt trengs ein politikk som legg til rette for verdiskaping i distrikta. Det vil vera grunnlaget for gode lokalsamfunn og minske presset på byane. Gode lokalsamfunn krev og godt lokaldemokrati på alle nivå. Telemark fylkeskommune meiner kommunereforma i si noverande form ikkje stykjerlokaldemokratiet, og ser heller for seg ein meningsfull prosess nedanfrå som gjeld både kommune, fylke og region, uten statleg tvang.

Demografi og omstillingsbehov i byer og distrikt

- Lokalisere bo-områder og næringer sentrumsnært, gang- og sykkelby
- Bolig og bomiljø for alle
- Gode møteplasser i sentrum og nært til boområder
- Styrke kollektivtilbud

- Langsiktig omstilling: folk er i bevegelse og menneskene er en ressurs. Vi må hindre klassesamfunn. Vi må sikre tilhørighet, langsiktig integrering og ikke stereotype løsninger. Det er og blir normalt at vi må ta imot flyktninger og innvandring

- Velferdsteknologi på oppgaver som ikke blir løst, eks (frigi) varme hender
- Ta i bruk landbrukets mangfoldige ressurser f. eks. i utdanning, omsorg, inkludering og innovasjon
- Frivillighetssentraler – kompetanse, ansvar og virkemidler til tilrettelegging for frivillighet (frigi/tilrettelegge så de frivillige ikke må jobbe med administrasjon)
- Partnerskapsavtaler – forutsigbarhet for kommune og frivillighet
- Virkemidler overfor næringslivet, integrering og aktivitet tidlig
- Økt status til yrkesfagene, f. eks. høyere yrkesfaglig utdanning/mentorordning, samstille erfarings- og forskningsbasert kompetanse, videreutvikle lærlingordningen
- Følge opp kompetansereformen fra 2001 for å sikre kompetanse til voksne/eldre
- Bruke kunnskapen og ressursene eldre har
- Livslang læring – deltakelse for verdiskaping
- Økt tilrettelegging for samhandling, samlokalisering mellom ulike institusjoner (barnehage – eldre)

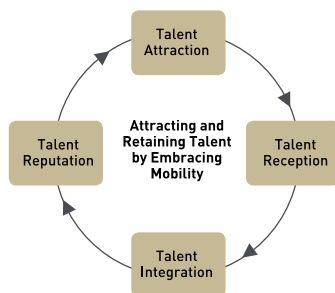
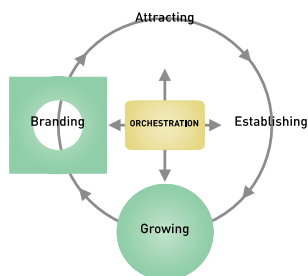
Demografi og omstillingsbehov i byer og distrikt

- Eldre: helse og folkehelse, boligtilbud – fra enebolig til andre former, leilighet, generasjonsboliger, ulike typer bofellesskap, kort vei til servicetilbud
- Sentrale bomiljø og boliger, teknologiske løsninger slik at folk kan bo hjemme lengre (nye næringer)
- Kunnskap om aldring og helse – forebygge
- Bruke ressursen eldre innehar, frivillighet for eldre

- Flyktninger: mer fleksibelt utdanningssystem, lettere å få de i aktivitet/arbeidstrening, møteplasser/arenaer, koble barn, leik, næring, offentlige tilbud som bibliotek

- Arbeidsinnvandrere: OBS på arbeidsliv, arbeidsmiljø, arbeidstakers rettigheter, se opp mot utdanning og kompetanse, sammenheng arbeidslivet
- Fart på arbeidsplasser som ikke krever utdanning, ufaglært arbeid i bedrifter, omsorg, frivillighet osv
- Ressurser til voksenopplæring og integrering i skole, overlapp fra utenlands utdannelse
- Kompetansen til innvandrere/flyktninger som ressurs kobla til integreringsarbeidet
- Språk = nøkkel, deltakelse + opplæring styrker språk
- Opplæringssentre for venner/fadderordninger + språk + jobb
- 1. ressurser for verdiskaping, 2. gi muligheter for å lykkes, 3. bolig og bomiljø, teknologi – ny næring
- Kortere saksbehandlingstid
- Inkludering og integrering – aktivitet og lavterskel deltakelse, fadderordninger for nykommerne på frivillighet, jobb og samfunn

Samarbeid stat - fylke - kommune for kobling næringsutvikling og samfunns- og arealplanlegging

- Byutvikling + boligsosial plan + samhandling → GJØRE det som virker
- Styrke utredninger og analysearbeid for bedre omstilling til klima, demografi osv. planlegging funker, men gjennomføring er vanskelig uten virkemidler og avtaler/pakker med kriterier + penger
- Økt kompetanse om hverandres fagmiljø og politikkområder gjennom samspill mellom samfunns-, areal- og næringsplan. Eks lokalisering. Prioritere satsing/vekst mtp lokalisering – ikke konkurrere
- Kompetanse og virkemidler for å være attraktive for internasjonale bedrifter
- Kompetanse og styrke til stedsledelse for attraksjonskrat på bedrifter og talent, branding av sted og for å vokse og få til nyetableringer og innflytting – og gjøre mer av det som virker på attraksjonskraft gjennom stedsinnovasjon

Copyright: Tendensor

	Bedrift	Besøk	Bosted
Omdømme			
Areal og bygninger			
Stedlige fortrinn			
Stedlig identitet og kultur			
Folkelig identitet og kultur			

- Tydelig ansvarsfordeling i arbeidet med bærekraftige byer og sterke distrikt
- Tydeligere rammer til kommunene
- Bruk av statlig plan for nasjonale veger, areal og samferdsel
- Statlig plan for næringsutvikling som kobles sammen med forventningsbrevet fra staten til regional og kommunal planstrtagiarbeid
- Kompetanseutvikling, infrastruktur og naturressurser i basisnæringer
- Hvordan følge opp by/distrikt (industrimeldingen), basisnæringenes vekst og kompetanse

Samarbeid stat - fylke - kommune for kobling næringsutvikling og samfunns- og arealplanlegging

- Samordna stat – nasjonal tverrfaglighet i møte med samfunnsutvikling regionalt og lokalt
- Tydelig ansvarsfordeling og tydeliggjøre rammene kommunene har
- Tett dialog, ulike nivå med i arbeidsgruppe, aktuelle aktører bidrar
- Utdanningsløpet – samordne kommune, fylke, stat (høyskole/universitet). Gjøre mer for de vi har i fylket – koble kompetanse til arbeidsliv
- Infrastruktur for næring - avlaste pressområdene
- Må søke (små) midler mange steder -> samordne virkemidler
- Statsgarantier på nye spennende næringer/større satsinger, særlig nye grønne. Grunnlagsinvesteringer. (eks landbasert oppdrett av fisk i Tinn fikk dansk garanti. Danmark har statlig fond for byutvikling)
- ByR hjelper til kjennskap om planstrategi og andre verktøy på tvers av fag- og politikkområder i byregioner med omland
- Bli bedre på nasjonalt nivå til samhandling med fylkeskommunene, eks planstrategi som verktøy i samhandling for nærings-, areal- og samfunnsutvikling i bo- og arbeidsmarkedsregionene. Koble kommunale og regionale planer bedre.
- Lokalisering av statlige arbeidsplasser –bygge videre på lokal/regional kompetanse (eks strålebehandlingsenhet), samle oss om en, styrke knoppskyting lokalt
- Næring/samfunn/areal og regionforstørring. Legge til rette for kommunesammenslåing og regionforstørring. Da er infrastruktur som jernbane/intercity, havn, fly, gassveg, stamvegstatus, veg, og fiber viktig. Lokal/regional samhandling i møte med staten – viktig å LØFTE TELEMARK
- Næringsetableringer styres i et regionalt perspektiv i arbeidsmarkedsregionen, men trenger fleksible og korte beslutningsprosesser
- Satsing på sykkel og gange i forhold til bosted, bedrift og besøk, i transport, turisme og trening trenger også samordning. Telemark sykkelfylke nr 1? Vandrertelemark og gs-strategier, by-, bygde- og grendepakker?
- Statlige midler til utredninger, analyse og kartlegging av f eks forninner (dyr kartlegging stopper prosesser med utvikling av nye områder der det er lite risikokapital). Endre kulturminneloven pga tid og kostnader.

Hvordan styrke samarbeid om planlegging og virkemidler på tvers av administrative grenser?

- Samordna kommune/region, fylke og stat i felles satsingsområder gir resultat
- ByR gir mulighet til samarbeid om potensialet til vekst på tvers av administrative grenser – kompetanseløft
- Planlegging på lang sikt og nye måter å få med ungdom, nye digitale verktøy og sosiale plattformer for medvirkning + kartlegging. Noen bolystprosjekt har hatt dette, og noen kommuner er flinke i planprosesser, barnetråkk, studenttråkk osv, men lite på metode for medvirkning i langsiktig planlegging og omstillingsarbeid
- Oslofjordsammenheng på havn fra Agder til Gøteborg – vegring – endte med Vestfold-Telemark. Staten må være aktiv på tema av nasjonal betydning, eks havn
- Sikre god lokal planlegging i store regioner og store kommuner, endre adm. grenser
- Nasjonalt tverrsektorielt samarbeid, samordnet stat
- Statlig initiativ og stimuleringsprosjekt til samarbeid på tvers og internasjonalt (Urbact, Smart cities, smart spesialisering)
- NB: medvirkning fra borgere og frivillig sektor (ungdom, eldre, innvandrere...)
- Gode finansieringsordninger
- Planlegge for framtida – mye må med i planlegginga (digital verden) - samarbeide

Nasjonalt forum for stedsutviklings rolle

Kunnskaps- og inspirasjonsnettverk?

Virkemidler?

- **KMD** – overbyggende fagansvar og nettverk, regionale utviklingsmidler/tildelingsbrevet, bymiljøavtaler, pilotarbeid
- **Husbanken** – bomiljø, bokvalitet, boligsosialt og byggkvalitet – kompetanse og gjennomføring
- **RA** - kulturmiljø og kulturminner, byggeskikk, identitet og særpreg i byer og distrikt
- **KLD** – klima og miljø
- **Hdir** - lokalsamfunn, folkehelse, levekår, trygghet og trivsel
- **SVV** - styrke gange, sykling, uu og kollektivknutepunkt, gater og plasser
- **KDU/DS** – kompetansenettverk på utviklingsarbeid, ByR-prosess, integrering, boligpreferanser
- Få med:
- **KD** - spillemidler, kunst i offentlig rom, kulturinstitusjoner, festivaler, skolesekk/spaserstokk
- **Mdir** - fra nærfriluftsliv til nasjonalparker
- **Andre?** Næring....

Tildelingsbrevet for regionale utviklingsmidler og andre virkemidler med kriterier:

Samspill med internasjonale nettverk framover:

Samspill med fylkeskommunene framover:

Viktige politikkområder i Telemark 2016-2020?

Hva, hvem og hvorfor?

Økologisk og
miljømessig
bærekraft

Økonomisk
bærekraft

Sosiokulturell
bærekraft

By/bygdeby	Samspill by-omland	Distrikt
<p>Lønnsutvikling Bolig/leilighet Grønn infrastruktur Kulturtilbud Grønne områder/parker</p> <p>Bymiljø/-utviklingsavtaler, strategi, bygdepakke, grendepakke</p> <p>Bygdepakkepilot Bø, finne virkemidler som kan overføres fra by til bygd</p> <p>Tydelige intensjonsavtaler, partnerskap og forpliktende prosjektsamarbeid</p> <p>Ny strategisk næringsplan bygger på det grønne skifte</p> <p>Jobbe med omdømme, areal/bygg, fortrinn, kultur/identitet for sted og folk</p> <p>Videre satsing på sentrumsnære turveger, turveger, gårdsrom, samlingssteder...</p>	<p>To-spor togpendling</p> <p>Infrastruktur tog/buss forbindelse mellom by og land</p> <p>Bo- og arbeidsmarkeder, men stadig dyrere å pendle</p> <p>Dialog i tidlig fase Avklaringer i overordna planer, bruke pbl i næringsutvikling</p> <p>Styrke handlingskompetanse og arenaer for samspill</p> <p>Styrke partnerskap, plan- og prosjektkompetanse i utviklingsarbeid</p> <p>Felles strategi for bynært og urbant landbruk – stort mulighetsområde, attraksjonskraft for byene, omdømmebygging for landbruket pluss alliansebygging, klimaløsninger, kunnskapsbase, inkludering, folkehelse, innovasjon, jmftr strategiplan FM</p>	<p>Infrastruktur Arbeidsplasser Gode skoler Kulturtilbud/idrett</p> <p>Samarbeid om forskning i bærekraftig utvikling i distriktene Lokalisering bolig – trafikkreduksjon</p> <p>God prosjektstruktur der fk, fm, svv og andre involverer seg i arbeidsgrupper i kommunale prosjekt</p> <p>Landbruk som ressurs</p> <p>Pendling – skattelette styrker mulighet for bo- og arbeidsmarkedsregioner og verdiskaping (KMD – FINANS D.) (avgifter, skatter og bom uten kollektivtilbud er vanskelig)</p>

Viktige politikkområder i Telemark 2016-2020?

Hva, hvem og hvorfor?

By/bygdeby	Samspill by-omland	Distrikt
	<p>Satsing på ungt entreprenørskap</p> <p>Særskilte tiltak retta mot kvinnelige etablerere</p> <p>Variert arbeidsliv i bo- og arbeidsmarkedsregionene</p> <p>Frier Vest – felles satsing, jernbanespor til Rønningen (Intermodalt) Infrastruktur: dobbeltspor og gassveien</p> <p>Kulturbasert næringsutvikling</p> <p>Lokal/regional/statlig politikk Konkurransen om etablering blir utvanning av bystrategi Rikspolitikk viktig (rpb) – signal virker</p>	

Hovedbudskap: Hvilken statlig politikk gir bærekraftige byer og sterke distrikt?

- Utviklingsavtaler
  - by
  - bygd
  - grend (småsamfunn)
- Sysselsetting + bosetting er viktig for Telemark, jmf. statistikk osv
- Statlige garantiordninger for næringslivet
- God infrastruktur i bo- og arbeidsmarkedsregionene – jernbane, fly, havn, vei, kollektiv, gs, fiber
- Virkemidler til strategiske bærekraftige prosjekt (næring, folk, energi)
- Samarbeid med naboregioner i Europa om strategiske regionale prosjekt (infrastruktur, næring, folk, energi, smart spesialisering)
- Attraktive tilbud til utenlandske bedrifter/investorer som ønsker å etablere seg i regionen
- Videreutdanning bygg osv håndverkere (fagskole) kommer i Telemark (**verdensarv** mm). Stort behov for rehabilitering, men spennende mht økonomi, bygningsvernkompetanse. Trenger støtteordninger. Husbanken, RA m fl?
- Beredskap for flaks – være rigga for å ta imot det uventede

